

**TASCA ASSISTENCIAL, INVESTIGADORA I PENSAMENT CIENTÍFIC DEL DOCTOR
JOSEP SOLÉ SAGARRA
(1913-2011)**

*BUQUERAS i BACH, Francesc Xavier
FREIXA i SANTFELIU, Francesc*

1. PSIQUIATRIA I FÒRUM

Les interferències entre Psiquiatria i Dret venen de molt lluny. El Dr. Solé en parla per un cas desgraciat que li va crear moltes angoixes i malestar psíquic.

Ja en la extraviada psicopatologia dels Segles XV i XVI i en ple zel religiós que va culminar en el fatídic *Malleus Maleficarum* dels teòlegs Sprenger i Kramer tenim un exemple de la horrorosa incomprensió cap el malalt mental que no poques vegades va acabar en el patíbul o en la foguera “purificadora”.

Els pocs metges que es van oposar a l'esmentada caça de bruixes (histèriques o delirants, generalment), com Paracelso i Weyer, varen ser anatemitzats com “bruixots e instruments de Satanàs” pel Sant Ofici i pels advocats com el francès Bodin.

Més pròxim en el temps tenim el cas més sonat del segle XIX: l'any 1.861 el fundador i director del Manicomi de Sant Boi, el Dr. Antonio Pujadas i Mayans, va ser empresonat per “retenció il·legal” d'una malalta.

Hagué de seure dues jornades al banc dels acusats, al costat aleshores del Metge de Guàrdia de l'Institut Frenopàtic de Barcelona, el seu malaguanyat amic J. Prat, i d'un Infermer de l'esmentada Institució. Va ser condemnat a dos anys de presó, que afortunadament no va aconseguir.

Els acusaven de “imprudència temerària” per haver pretès ingressar a una dona d'edat avançada demenciada de la província de Lleida a l'Institut Frenopàtic.

Total que quan efectuaven el trasllat, el Metge de Guàrdia i l'Infermer varen ser detinguts per la Guàrdia Civil i empresonats a Cervera; la pobre anciana va ser tornada al seu domicili.

Doncs bé, el nostre protagonista, el Dr. Solé, no va arribar a tant, però molt poc li va faltar.

‘El Caso’ va publicar a tota pàgina: “Secuestro de una anciana de 82 años” i la premsa en general es va fer ressò del esdeveniment. Després es va

saber que hi havia interessos tèrbols per part dels familiars de la malalta, que foren la causa de l'esmentat incident jurídic.

La immensa majoria de psiquiatres i institucions barcelonines li varen donar suport i la Comissió Deontològica del Col·legi de Metges de Barcelona va fer pública la bondat de la seva actuació mèdica, però res va impedir que li retiraren el seu passaport per deu llargs anys.

D'aquesta manera li fou vetat acudir a les Reunions Científiques que proliferaven també fora d'Espanya. Recorda, per exemple, el Congrés Internacional de Paidopsiquiatria de Lisboa l'any 1.958, del que el Dr. Solé anava a ser un destacat protagonista.

2. PSIQUIATRIA BARCELONESA

La Psiquiatria Catalana va tenir que esperar fins l'any 1.950 per recuperar el rang universitari perdut en la Guerra Civil, essent l'artífex Ramón Sarró Burbano. De fet, la seva Càtedra va arribar el clímax en realitzacions durant el quinquenni 1.955 - 1.960.

Es varen succeir una sèrie de Seminaris de tot tipus que la càtedra promovia, en especial els relacionats amb les vessants psicològiques i filosòfica de la especialitat. Tampoc faltaren Congressos Nacionals e Internacionals amb seu a Barcelona, presidits per Sarró.

El principal d'ells va ser sense dubtes el IV Congrés Internacional de Psicoteràpia, que va reunir la plana major de la psicoteràpia mundial. Solé va compartir un Grup de Discussió amb Alberca i Zutt.

No es pot oblidar la tasca realitzada a l'Institut Pere Mata de Reus que mai ha deixat d'estar vinculat a la Clínica Psiquiàtrica Universitària de Barcelona. De fet, els Directors Consultors varen ser Solé i Sarró, qui sempre van impulsar reunions científiques freqüentats per col·legues vinguts de tot Espanya

3. EL DR. SOLÉ SAGARRA. DIRECTOR DE L'INSTITUT PERE MATA DE REUS

a) Dedicació

Al Dr. Solé el van considerar Metge Consultor 'Honorífic' i van tenir en compte que havia obtingut una plaça de Metge d'Higiene Mental a Tarragona i s'arribà a un acord d'estada al Centre els segons i quarts dimarts de cada mes (des de les 6 o 7 de la tarda fins a les 11 del matí del dia següent) amb una assignació de 1.000 ptes. i estada, i s'anomenà Director - Consultor, sense que això minvi les atribucions de 'actual director'. (Actes del Consell d'Administració. 19 setembre, 27 octubre i 9 desembre a 1.949).

Cada vegada es feia més present en la vida del Centre el Director - Consultor. Fins i tot, li fou concedit permís d'instal·lar - se al segon pis del pavelló de Serveis Generals junt amb la seva família, durant els mesos d'estiu, cosa que repetirà tots els anys.

b) Impuls Científic i Assistencial

Enmig del clima de dubte, de pessimisme, de poca confiança en el futur de l'Entitat, el Dr. Solé Sagarra desitjava que l'Institut retrobés aquella prestància i reconeixement que havia tingut abans de la guerra. Deixem que sigui ell mateix qui ens ho expliqui:

“Com a esperonador científic, vaig abocar totes les meves activitats professionals - llibres, congressos a Espanya i a l'estranger, recerca clínica i neuropatològica, etc. - a les sessions setmanals o quinzanals que fèiem tot el quadre mèdic de l'IPM (. . .).

També vigilava i esperonava la part assistencial - terapèutica, bàsica en una institució. A finals dels anys quaranta quan començarem a aplicar sistemàticament l'electroxoc als melancòlics, i la insulinoteràpia combinada amb l'electroxoc als esquizofrènics, tal com llavors es feia arreu “. (Josep Solé Sagarra: La meua visió de l'Institut Pere Mata). (11).

La Laborteràpia, la Ludoteràpia (sobretot amb el cinema i el teatre), l'esport i d'altra mena d'activitats que tenien llarga tradició a l'Institut Pere Mata.

L'estiu de 1.950, el Dr. Solé Sagarra, junt amb els doctors Piñol Aguadé i Roca Ribas, organitzà la 'Setmana Mèdica de Reus ', convertint aquella ciutat en la “ capital de la medicina catalana “.

Durant aquesta setmana, el neurocirurgià, Dr. E. Tolosa Colomer, de Barcelona, ajudat pel Dr. Aluja, féu la primera leucotomia a un esquizofrènic.

Poc temps després, durant el setembre, aconseguia la presència al Centre del gran neuropsiquiatre alemany, el Dr. Karl Kleist, el qual durant quinze dies, en ocasions a l'aire lliure, impartia els seus coneixements als metges de l'IPM i a altres vinguts de Barcelona - entre ells, el Dr. Ramón Sarró Burbano -, a la vegada que aprofitava per “revisar les històries clíniques d'esquizofrènics i maniaco-depressius».

c) Obertura a l'exterior

Aquesta obertura a l'exterior i desig de superació no podien amagar, però, realitats ben deplorables respecte a la situació dels interns. L'assistència, per les limitadíssimes disponibilitats econòmiques, era merament custodial i, encara, amb importants deficiències. Era una temeritat entrar, sobretot de nit, al pavelló de malalts aguts.

“ En aquest pavelló feia guàrdia de nit un personatge pintoresc, esquizofrènic ben compensat clínicament, conegut amb el renom de l'‘Esperit Sant ', ex - frare, home de confiança de la casa i “ noi dels encàrrecs “ a la ciutat, a més de fer d'escolà, tot vigilant que el mossèn no s'empassés cap llatinada i vetllant

l'ús de la llengua materna en les pregàries. D'ell es conserven llibretes plenes d'oracions, profecies i anècdotes diverses “.

Després d'aquest relat tan divertit que fa honor de la vida quotidiana d'un Manicomi, el Dr. Solé Sagarra descriu la situació del Centre dient que abans dels psicofàrmacs no tot eren flors i violes a l'IPM. Més d'un cop hi havia hagut agressions a metges i infermeres, sortosament no irreparables. Sense medicaments efectius i amb poc personal subaltern per raons econòmiques, els esquizofrènics aguts s'havien de lligar sovint al llit, de mans i peus o parcialment, cosa lamentable i de la qual calia vigilar - ne molt els abusos.

Per tal de donar un major relleu i projecció exterior a l'Institut, l'abril de 1.951, es nomenà Director - Assessor Tècnic al Dr. Ramón Sarró, Catedràtic de Psiquiatria de la Facultat de Medicina de Barcelona, donant suport als Drs. Vilaseca i Solé Sagarra.

4. PSIQUIATRIA DE GUERRA

Gràcies a Mira el nostre Dr. Solé Sagarra va poder obtenir el nomenament de “Soldado Médico de Guardia” oficialment assignat a la “Línia Militar Psiquiàtrica” de la II Demarcació Sanitària, fundada a València a l'estiu de 1.938. A la ‘Clínica Militar Psiquiàtrica’ republicana, primer a Requena i després a Xixona, es va formar de manera autodidacta a partir de la seva casuística tràgicament quantiosa.

La discrepància entre el que pensava el Dr. Solé Sagarra i el que tenien els Drs. J. J. López Ibor i A. Vallejo Nájera totes publicades tenen fàcil explicació. Els dos van descriure la psicopatologia d'un exèrcit triomfant i la del Dr. Solé la d'uns homes acabats i submisos en plena moral de derrota.

Les conversions histèriques és multiplicaven a mesura de l'esfondrament republicà, sobre tot en els darrers mesos de guerra quan les tropes anomenades nacionals reconquistaven Terol.

La capacitat simuladora dels psiquiatritzats republicans s'havia perfeccionat fins tals extrems que al dia següent d'acabar la guerra, o sigui el 2 d'abril de 1.939 la ‘Clínica Militar Psiquiàtrica’ de Xixona es va esvaïr com per art de màgia.

La experiència professional del Dr. Solé del 1.936 al 1.939 li obliga a contradir l'axioma segons el qual qui simula demesiàt bé és perquè porta un fons psicopatològic ocult. La pressió de l'entorn també pot crear simuladors neuropsiquiàtricament perfectes.

El Diagnòstic Diferencial entre la epilèpsia genuïna i la simulada, necessària en temps de guerra, s'havia de fer instant al pacient a la hiperpnea forçada i donant - li de beure una tassa de conyac.

En efecte, el diagnòstic de simulació e histèria significava l'immediat retorn al front, i en canvi el de epilèpsia essencial, la hospitalització amb tractament amb Luminal.

Amb absència de l'electroencefalograma els errors diagnòstics podien ser flagrants. El Dr. Solé recorda un epilèptic que amb la hiperpnea forçada i la ingesta d'alcohol protagonitzava veritables crisis de tipus "gran mal" amb convulsions, mossegada de llengua, incontinència d'esfínters, apnea, cianosi, etc. Doncs bé, després de la guerra mai va tornar a patir la més mínima manifestació comicial. Assegurava que per simular la epilèpsia s'havia inspirat en un subjecte del seu poble, i que gràcies això vivia.

En definitiva, el pont semiològic en el continuum simulació histèria neurosi era el que aleshores es denominava neurosi de desig, concepte avui inexistent.

5. ELS MESTRES PENSADORS

A continuació el Dr. Solé ens comunica la importància que va tenir per ell el metge psiquiatre Carl Schneider, home enèrgic i disciplinat, a to amb la seva ideologia nazi i el seu impecable uniforme militar que mai va abandonar. La seva Clínica Psiquiàtrica era un model d'ordre, neteja i laboriositat, amb el lema: "Arbeittherapie, immer Arbeittherapie" (Laborteràpia, sempre laborteràpia).

Fins a tal extrem que essent fidel a aquest principi, ni els malalts enllitats es lliuraven de plegar vendes o sobres, manipula màquines inverosímils fins l'esgotament, treballar en fusteria, etc.

Però al finalitzar la Guerra el Dr. Solé ens informa que molts d'aquests malalts mentals (esquizofrènics, paralítics, etc.) eren secretament enviats a les cambres de gas. Per contra, al personal sanitari se'ns deia que havien estat acollits en confortables asils.

Així doncs, Carl Schneider, era segurament el més fanàtic Professor de Psiquiatria, promotor convençut de la eutanàsia activa i de la esterilització de malalts mentals suposadament incurables. El Dr. Solé Sagarra recorda veure desesperats joves esquizofrènics quan se li comunicaven que havien de ser esterilitzats, segons les lleis nazis.

Amb motiu dels Judicis de Nüremberg, Carl Schneider es va suïcidar l'any 1.945. I ho va fer com alguns malalts mentals: en la seva cel·la de la presó, es va penjar mitjançant una tovallola lligada al llit.

Un altre metge psiquiatre que també estava a Heidelberg i amb qui el Dr. Solé va tenir coneixença i amb qui a penes va poder contactar, fou el gran Karl Jaspers doncs per ser desafecte al règim nazi - la seva esposa era jueva -, s'havia autoreclòs en la seva vivenda, de la que era casi impossible franquejar la porta si no et coneixia molt bé.

Jaspers com es sabut, fou un gran filòsof, encara que de jove havia estudiat Medicina i Psiquiatria a Heidelberg. El seu llibre de “Psicopatologia General” de l’any 1.913 és un de les grans fites psiquiàtriques de tots els temps i encara avui vigent.

Jaspers mai va exercir com a metge psiquiatre. Va tornar, un cop acabada la guerra, a la filosofia, ocupant la càtedra de la matèria en la Universitat de Basilea.

A l’estiu de l’any 1.942 Solé regresa per breu temps a Espanya i de seguida és va donar compte de com estava la psiquiatria que iniciava el seu procés de reorganitzar-se. Sarró, Ancochea i López Ibor varen impulsar el Primer Congrés de Psiquiatria de la postguerra, el qual es va celebrar a Barcelona.

Els darrers anys de la seva estada a Alemanya va transcórrer fins l’agost de 1.943, en Marburg / Lahn, junt al Professor Ernst Kretschmer, a la mateixa universitat en que es va formar José Ortega Gasset bastants anys abans.

A continuació ens parlar d’Ernst Kretschmer que essent un pícnic i la seva figura rabassuda el seu tarannà era assossegat i retret contradeien les seves teories constitucionals.

En la diària visita mèdica per les sales de la seva Clínica Psiquiàtrica Universitària, Kretschmer anava davant en solitari, capbaix i meditabund. Els demés metges, començant pel gran Klaus Conrad anaven darrera com escolans.

Però heus aquí que al passar davant d’un malalt per nosaltres anodí i desconegut, Kretschmer començava a pontificar de manera tan original i encertada, que aconseguia deixar-nos encantats. Era verdaderament un genial mestre de la Psiquiatria.

Solé Sagarra no va tornar a Espanya sense abans donar una volta científica - turística per tota Alemanya, el que va fer al 1.943. Va fer un itinerari amenitzat pels bombardeigs angloamericans, tal com li va passar a Munich, Nüremberg e Innsbruck. Però gràcies a aquesta nova aventura va poder conèixer personalment a Kleist i a Leonhard a Frankfurt / Main, a Bumke a Munich i Störing a Gotinga.

En definitiva, Solé Sagarra considera que als anys ’40 va ser un dels últims professionals espanyols que va aprendre ‘in situ’ de fonts alemanyes.

La tradició germanòfila de la intel·lectualitat espanyola tenia representats tan il·lustres com Santiago Ramon i Cajal i José Ortega i Gasset.

Ja a Espanya, a la dècada del 50, Solé Sagarra era del criteri que aquest fascinant germanisme cultural de la primera meitat del Segle XX, que va tenir la sort de viure essent un testimoni privilegiat, no és descabellat pensar que tingui la possibilitat de ressorgir amb renovat ímpetu.

Una senyal premonitòria seria que avui, cinquanta anys després, una Alemanya reunificada “de facto” tornaria a entrar en el escenari de la història, de la que el nazisme mai hagués degut arrancar.

6. PAISATGE DESPRÉS DE LA BATALLA

Davant de la desfeta de la II Guerra Mundial era una temeritat continua a Alemanya per la qual cosa el Dr. Solé s'instal·la a Lleida, de la que és oriünd.

De seguida, l'any 1.944, poder guanyar - se bé la vida, doncs era pràcticament l'únic neuropsiquiatre de la província i de les comarques aragoneses veïnes.

En la Espanya dels anys '40 havia un verdader estat d'*apsiquiatria* (la antipsiquiatria dels anys '70 encara quedava lluny).

El Dr. Solé va viure el fort contrast entre la forma de treballar dels centroeuropeus amb una perfecta organització encara en guerra i el nostre estil mediterrani.

Però molt aviat, davant de la extrema precarietat en que vivien els malalts mentals i l'actitud nefasta de les autoritats sanitàries i davant, també, de l'atracció per la gran metròpoli com es la ciutat de Barcelona, decideix l'any '45 residir a la capital catalana amb la seva família.

Malgrat això, durant molts anys visitarà malalts a Lleida, Tarragona, Manresa, Igualada, etc. S'ha de tenir en compte que era la postguerra immediata i tot estava per fer i la cobertura psiquiàtrica era molt precària, per la qual cosa molts metges que agafaven una ciutat com eix d'operacions feien visita periòdica en el territori circumdant.

El Dr. Solé ens diu que la quota quilomètrica ferroviària en aquells anys fou d'uns 300 kms. per setmana que venia a representar unes quinze hores setmanals al tren.

Durant els anys '40 i '50, la praxi mèdica d'un especialista de prestigi, consistia en que el Metge Rural cridava a consulta quan el cas clínic el desbordava. L'arribada del famós especialista al poble era tot un aconeteixement.

Les noves experiències professionals amb la població rural en aquella Espanya subdesenvolupada aviat va cristal·litzar en forma d'articles, com els que va publicar a la prestigiosa revista “ Medicina Clínica “, amb Agustí Pedro Pons com a Director i Ramón Sarró com a Secretari.

Així mateix recordar haver visitat la ‘Casa de la Misericòrdia’ de Lleida, a malalts mentals psicòtics aguts retinguts en cel·les immundes, en espera de ser traslladats al Manicomi de Sant Boi. Molts no arribaven al seu destí doncs morien abans.

Alguns d'aquests desgraciats estaven afectes d'Esquizofrènia Catatònica maligna de Stauder i la única manera de salvar - los era a base d'electroshocks diaris fins un total aproximat de deu - dotze sessions.

7. UN BING BANG PSIQUIÀTRIC

Als inicis dels anys 40 no va ser difícil integrar -, se a l'ambient acadèmic de Barcelona de tal manera que el Catedràtic de Pediatria, Rafael Ramos li va encarregar la Direcció del Servei de Neuro - Psiquiatria Infantil Universitària de manera que cada setmana devia participar activament en les sessions clíniques.

A més a més, aleshores, presentà la primera Comunicació a l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears presidida per Agustín Pedro Pons, essent Sarró el seu habitual secretari.

Pedro Pons el va estimular de manera notable ja que va qualificar la seva intervenció transcendent. Solé davant d'aquest fet considera que el seu bagatge científic alemany començava a donar els seus fruits.

Solé qualifica aquest any de 1.945 com de " furor de publicacions ". Efectivament, revistes com per exemple les "Actas Luso-Españolas de Neurología y Psiquiatria" de J. J. López Ibor donen fe d'aquesta activitat prolífica.

A criteri del Dr. Solé aquest any 1.945 va ser l'enlairament de la Psiquiatria Espanyola doncs cada vegada es publicaven més llibres originals.

Amb tot això, va contribuir de gran manera la indústria editorial de Buenos Aires que va saber recollir la productivitat psiquiàtrica d'Emili Mira per a projectar - la internacionalment.

L'any següent el Dr. Solé va muntar un laboratori neuropatològic a la Clínica Mental de Sta. Coloma de la Diputació de Barcelona dirigit per Oscar Torras, amb col·legues de la categoria de Sarró, Fuster, Montserrat i un llarg etcètera.

Després va ser un dels primers neuropsiquiatres de la 'Seguridad Social', aleshores 'Seguro Obligatorio de Enfermedad'.

Per fi !. El Dr. Solé es convertí en Director Consultor de l'Institut Pere Mata de Reus donada la vacant del seu primer mestre Emili Mira i Lopez, exiliat a Sudamèrica. Aquest fet el considera un dels majors assoliments professionals.

El Dr. Solé aprofitava les moltes hores transcorregudes en el tren per escriure de manera febril. Això explica que tingués temps per traduir el Manual del neuròleg Laubenthal, dos importants llibres de Viktor von Weizsacker, i sobre tot, a Ernst Kretschmer quan l'any 1.947 va aparèixer la seva obra fonamental: " Constitución y Carácter ". D'aquest llibre es van publicar 4 edicions espanyoles i 20 alemanyes.

També el Dr. Solé Sagarra publica el llibre: *“El Substrato Anatómico de las Enfermedades Mentales”*, que és un agosarat i valent intent de fonamentar histològicament la Psiquiatria.

8. EUROPA, ANY CERO

Es va tenir que esperar els anys 50 per celebrar els grans Congressos Mèdics i Psiquiàtrics. De fet, l'any 1.949, a Alemanya Ernst Kretschmer convoca el Congrés de Neuropsiquiatria a Gotinga.

El Dr. Solé va rebre la invitació com a membre numerari de la *‘Deutsche Gessellschafft für Neurologie und Psychiatrie’*, per la qual cosa va emprendre el primer viatge de postguerra, digne de detallar.

Aleshores, a Basilea, va tenir lloc una important Reunió Psicotècnica Internacional, en la que va triomfar plenament Emili Mira. Solé ens diu que ha assistit a molts Congressos Metges aquí i en el estranger però el clamorós èxit d'Emili Mira amb un Congrés Internacional mai ho havia vist.

Ja sigui en anglès, alemany o francès les seves brillants intervencions eren aplaudides amb molt entusiasme.

Aleshores, Kurt Schneider escrivia petits llibres però la seva grandiositat pel seu contingut mereixen el reconeixement de tothom. A criteri de Solé, ara mateix, i de quants autors s'han citat, és sens dubte el que millor resisteix el pas del temps en relació als actuals Criteris Diagnòstics del DSM - IV - TR.

Però Kurt Schneider no era res sociable. Quan li va preguntar perquè no li acompanyava al Congrés de Gotinga li va respondre despectivament: “i Jo mai vaig al mercat!”.

Ja a Gotinga va tenir l'immens plaer de poder saludar als seus amics, ara figures senyeres de la Psiquiatria Europea, los Karl Kleist, Viktor V. Weizsaecker, Ernst Kretschmer, Karl Leonhard, Klaus Conrad.

El Dr. Solé va presentar els estudis sobre la Esquizofrènia Infantil i amb Karl Leonhard, va començar a realitzar el que es publicaria com Manual peoner en la Historia de la Psiquiatria Biològica.

D'aquell Congrés de Postguerra, molt pobre en mitjans materials però d'increïble riquesa espiritual, mai oblidarà les tertúlies privades, de gran enginya i fina delicadesa, a casa de Störing i Ewald, els catedràtics amfitrions del Congrés.

I és que es respirava la alegria de haver superat la gran hecatombe bèl·lica, com p. ex. es va plasmar en la irònica resposta que va donar Weizsaecker davant dels comentaris sobre l'actitud hermètica: “i la pròxima vegada parlaré amb arameu!”.

Després del parèntesi degut a la Guerra Civil és del tot comprensible que a Espanya hi hagués un ritme febril de Congressos, Seminaris, Conferències i articles publicats a Revistes, Llibres i quantes manifestacions podem imaginar.

L'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears varen iniciar i ampliar de manera notable les Sessions Científiques per Especialitat doncs fins aleshores les Sessions Mèdiques eren Generals.

Es varen cobrir places d'Higiene Mental a tot Espanya, dependents de la corresponent Direcció Provincial de Sanitat. Moltes d'elles van organitzar importants Programes de Divulgació Psiquiàtrica anomenades 'Semanas de Higiene Mental'.

Els mateixos frenocomis, fins aleshores tan estàtics i decimonònics, varen organitzar Sessions Clíniques, Cursos d'Infermeria Psiquiàtrica, etc.

9. PSIQUIATRIA BIOLÒGICA

Ja se sap que la Psiquiatria té una doble composició, la somaticista (biologista) i la psicologista, en major o menor mesura. Decantar - se per una o altre vessant és del tot respectable.

El Dr. Solé és va inclinar per la postura biològica, en una època, els anys '40 i '50 en que encara ni se anomenava així. Es van haver d'esperar els anys 60 per que cristal·litzés aquesta visió empírica i científico-natural de la Psiquiatria.

Però aquesta disciplina o doctrina és la primera que va fonamentar l'actual Psiquiatria Biològica, i com vulgui que ja havia investigat la Histopatologia Cerebral els anys 40, primer a Alemanya, i després al nostre país, Karl Kleist va dir que el Dr. Solé va ser el promotor de la Psiquiatria Biològica a Espanya.

El Dr. Solé però afegeix que això essent cert, van ser - hi uns altres, dels quals el més representatiu és Lafora.

Des de aquesta perspectiva és obligat esmentar els llibres del que és autor el Dr. Solé. En efecte, l'any 1.946, va aparèixer " *El substrato anatómico de las enfermedades mentales*", la primera i única, segons el Dr. Solé, Monografia Neuropatològica- Psiquiàtrica feta per un autor espanyol.

El segon llibre que cita el Dr. Solé és el de '*Fisiopatología Psiquiàtrica*', aparegut l'any 1.951 i que a l'igual que l'anterior és l'únic fins aleshores sobre la matèria de la Bibliografia Hispana.

Finalment, l'any 1.953, i en col·laboració amb Karl Leonhard publicar el '*Manual de Psiquiatria*' amb pròleg de Karl Kleist.

El darrer llibre mencionat és el primer tractat de la especialitat d'orientació biològica, havent - hi adquirit un creixent significat coincidint amb el auge de l'esmentada corrent psiquiàtrica.

Però el nostre protagonista d'aquesta Comunicació reconeix que la seva aportació és modesta si la comparem amb els grans figures de la Neurobiologia, com Ramon i Cajal, Griessinger, Kleist, Spatz i tants d'altres.

Però el Dr. Solé s'enorgulleix de certs fets per a ell prou significatius, com p. ex. haver-hi posat al seu llibre de l'any 1.951 el lema "por una psiquiatria biológica" com també d'haver donat una Conferència l'any 1.952, auspiciada per Zutt i Kleist: "*Die biologische Richtung in Psychiatrie*". ("*La orientación biológica en Psiquiatria*"), en la Facultat de Medicina de Frankfurt / Main.

El Dr. Solé tancar aquest important capítol de la seva projecció científica dient que ha sigut coherent amb la defensa d'una Psiquiatria Biològica. Ho demostren no tan sols els llibres mencionats i altres monografies sinó també traduccions i més d'un centenar d'articles de revistes.

10. ESQUIZOFRÈNOA I ESQUIZOFRÈNIES?

Les Reunions eren de diversa índole neuropsiquiàtrica i s'anaven succeïnt en tot Espanya, especialment a Madrid, on persistia la pugna entre Vallejo Nájera i López Ibor. Aquesta competició per dirigir la Psiquiatria Espanyola va finalitzar l'any 1.960, a l'ocupar López Ibor la càtedra madrilenya del seu etern rival per la defunció d'aquest.

La Reunió de més vigor en la que va prendre part durant el quinquenni 1.955 -1.960 va ser - hi el II Congrés Mundial de Psiquiatria celebrat a Zuric l'any 1.957. Allí, a la pàtria d'Eugen Bleuler i Carl Gustav Jung és va dirimir de manera prou pormenoritzada de si s'ha de parlar d'Esquizofrènia en singular o en plural.

Karl Leonhard i Josep Solé Sagarra, com chairman i vicechairman, varen presidir la important sessió plenària sobre la Classificació de les Esquizofrènies.

S'ha de dir, prèviament i com aclariment, que als anys 50 els europeus estaven tan preocupats per la Nosotàxia Psiquiàtrica com després els americans els anys 80. De fet, no es casualitat que Leonhard hagi sigut molt citat en la literatura psiquiàtrica més recent.

Doncs bé, el cervell del Congrés de Zuric va ser la discussió de la Classificació dels Trastorns Mentals en general i la de la Esquizofrènia en particular, i això a càrrec dels col·legues del món sense i els més capacitats en aquell moment.

Si ja la Classificació General dels Trastorns Psíquics engendra controvèrsia, les Psicosi Endògenes, particularment, la Esquizofrènia, era motiu d'apassionats debats que resultaven ser expressió de la essència de la Psiquiatria.

Les diferents Escoles Psiquiàtriques argumentaven des de perspectives no poques vegades diametralment oposades i respecte a la Esquizofrènia les

postures més significatives era entre els singularistes i els pluralistes, essent com clàssics representants d'aquests últims.

Emil Kraepelin, el gran neuropatòleg Karl Kleist i el seu deixeble més destacat Karl Leonhard, l'autor que més ha aprofundit en l'estudi pluralista de la Esquizofrènia. El seu llibre "Die Einteilung der endogenen Psychosen" ('Clasificación de las Psicosis Endógenas') va tenir molt èxit i va arribar a tenir varies edicions.

Com aclariment entre la singularitat i la pluralitat el màxim representant de la segona concepció és Kleist (18) (19) i seria el punt més elevat de la pluralitat de manera que qüestiona a Kraepelin dient que quan utilitzem els conceptes sobre "endogen" i "exogen" els troba més que insuficients. 1

Opina Kleist que sovint ens trobem amb malalties en que és difícil aplicar el qualificatiu d'endogen o exogen, com per exemple en l'Hipertiroidisme (que causen freqüents trastorns psicopatològics). Les Psicosis per Hipertiroidisme serien endògenes en relació a la totalitat del nostre organisme però exògenes en relació al cervell. Per això, Kleist, prefereix prescindir d'aquests conceptes i reuneix les malalties mentals segons nous principis amb els conceptes de la Neurosi, Somatogenia i Alogenia.

Un exemple - ja que hem parlat de la dificultat en classificar les Esquizofrènies - clar de la mentalitat nosotàxica de Kleist la tenim quan la divideix en relació a la Forma Paranoide de Esquizofrènia (Contingut del Pensament) en la Psicosis Autorreferent Progressiva, L'Autopsicosis Expansiva, la Confabulació Progressiva, l'Alucinosis Progressiva, la Fantasiofrènia, la Somatopsicosis Progressiva i en relació al Curs del Pensament quan el pensament del malalt mental és mostra disgregat amb un llenguatge confós i absurd ens trobem amb la Esquizofasia. (18) (19).

El Dr. Solé sobre aquesta qüestió té que afegir, amb pesar que no va trobar editor per la seva traducció espanyola, el qual considera greu si es pensa que aquesta obra constitueix un clàssic de la Psiquiatria

La poca repercussió de l'obra de Kleist i Leonhard entre nosaltres demostrar que les seves minucioses subdivisions de la Esquizofrènia no acabaren de despertar l'interès dels psiquiatres espanyols.

I això malgrat de que tant Sarró com Solé li varen dedicar una especial atenció en aquella època fins el punt que en el seu 'Manual de Psiquiatria', editat l'any 1.953 i reeditat l'any 1.957, el propi Leonhard, en qualitat de co-autor, fa un detallat estudi de les Psicosis Endògenes segons els moderns conceptes de l'Escola de Frankfurt.

És obvi dir que en el II Congrés Mundial de Psiquiatria celebrat a Zuric, tant Leonhard com Solé amb el suport de Kleist, Sarró, el professor portuguès Polonio i un llarg etcètera defensàvem amb constància i tenacitat la concepció pluralista de la Esquizofrènia.

Efectivament, consideràvem que d'aquesta manera quedava superada la concepció kraepeliniana. Però el temps atenua els entusiasmes i encara avui pensem que el problema no està resolt.

El Dr. Solé vol tancar aquest record del Congrés de Zuric fent menció del gran Carl Gustav Jung doncs quina no seria la seva sorpresa quan el famós psicoanalista heterodox es posa a defensar àiradament el presumpte substrat orgànic, anatòmic quasi, dels seus conceptes psiquiàtrics tan "sui generis".

Diu Solé: "i Jo, que en un Symposium barcelonés organitzat aleshores per Sarró, havia titllat de música celestial algunes de les seves seminovel·lesques concepcions del investigador suís!".

11. PRÒLEG DEL LLIBRE 'FISIOPATOLOGÍA PSIQUIÁTRICA'

A continuació passem a comentar el Pròleg del Dr. Gonzalo R. Lafora en relació al llibre 'Fisiopatologia Psiquiàtrica'. (20).

Madrid, dia 1 d'Abril de 1.951. Comenta que la orientació de l'autor és fonamentalment dinàmica evitant el estatisme de lo que podem considerar com purament anatomopatològic sense que això vulgui dir que prescindeixi del mateix al tractar les lesions que caracteritzen les Psicosis Orgàniques.

L'entusiasme per la investigació somàtica porta al Dr. Josep Solé Sagarra a confiar que aquesta desplaçi amb el temps a l'actual primacia exercida per la investigació psicopatològica en la Psicosis i Psicopaties i arribi a convertir a la Psiquiatria en una ciència biològica.

El Dr. Lafora considera que el llibre del Dr. Solé Sagarra respon perfectament als seus propòsits ja que recull de manera sintètica el més important dels nombrosos treballs moderns envers de la Fisiopatologia Nerviosa i, sobretot, lo referent a les modificacions bioquímiques en la Psicosis, donant al lector una visió de conjunt molt equilibrada i instructiva d'un dels problemes fonamentals de la Psiquiatria. El llibre representa un positiu avanç de sistematització psiquiàtrica. Al tractar de la localització cerebral de les funcions psíquiques, resumeix hàbilment les interpretacions de les diferents escoles, sense adoptar una posició definitiva

BIBLIOGRAFIA

1. Solé Puig, J. R. 'Terapia antidroga'. Salvat Editores. Barcelona, 1.989.
2. Solé Sagarra, J, Leonhard, Karl. 'Manual de Psiquiatria'. Prólogo del Professor K. Kelist. Primera edición. MCMLIII. Ediciones Morata. Madrid.
3. Revista 'Clínica y Laboratorio' (1). Núm. 341. Agosto 1.954.
4. Tesi Doctoral. "Pathologische - anatomische Befund bei einem Fall von Huntingtonscher Chorea. Inaugural Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde einer Hohen Medizinischen Fakultät der Ruprecht - Karl - Universität zu Heidelberg.

Vorgelegt von José Solé Sagarra aus Granadella (Spanien). 1.942. Druck der Universitätsdruckerei H. Stürtz A. G. Würzburg.

Aus der Psychiatrisch - Neurologischen Klinik Heidelberg. Director: Prof. Dr. Carl Schneider.

5. Alonso Fernandez, Francisco. 'Fundamentos de la Psiquiatría actual'. Tomo II. P.: 831 y 852 . Editorial Paz Montalvo. Madrid, 1.977.

6. Solé Sagarra, J. 'Concepto moderno de la demencia infantil de Heller'. Archivos Neurobiología, 25, 1, 1.962. P.: 855.

7. Solé Sagarra, José. Revista IMP - 'Psiquiatría. Historia vivida de la psiquiatría': 1.935 - 1.940, Nº 3 / 89; 1.940 - 1.945, Nº 1 / 90; 1.945 - 1.950, Nº 4 / 90; 1.950 - 1.955, Nº 3 / 91; 1.955 - 1.960, Nº 1 / 92.

8. Solé Sagarra, José. 'Sustrato anatómico de las Enfermedades Mentales'. Salvat Editores. Barcelona, 1.948.

9. Solé Sagarra, José. 'Fisiopatología Psiquiátrica'. Pròleg del Dr. Gonzalo Lafora del Instituto Cajal. Publicaciones Médicas. José Janés Editor. Barcelona, 1.951.

10. Solé Sagarra, José. 'Diagnóstico Diferencial entre la Corea de Huntigton y la Parálisis agitante o Parkinson'. Publicada a la Revista mensual 'Medicina Clínica'. (8) (Año III. Tomo IV, pàgs. 267 - 278, Abril 1.945.

11. Poca Gaya, Josep. 'Institut Pere Mata de Reus : Cent anys d'Història (1.896 - 1.996)'. ISBN : 84 - 87574 - 19 - X.

12. Solé Sagarra. Metges famosos de l'Estudi General de Lleida'. Congrés Internacional de Història de la Medicina. Barcelona - Montpel·lier. 1 - 7 Juny 1.971. Vol. 1, p.: 127 - 131.

13. Solé Sagarra. Els Castells, Metges de Lleida. Congrés Internacional de Història de la Medicina Catalana. Barcelona - Montpel·lier, 1 - 7 Juny 1.971. Vol. I, P.: 132 - 138.

14. Solé Sagarra comenta el llibre "Lleures i Converses d'un filòleg" (12) De Joan Coromines. Edit. El Pi de les tres Branques, Barcelona, 1.971.

14. Solé Sagarra. Els Castells, Metges de Lleida. Congrés Internacional de Història de la Medicina Catalana. Barcelona - Montpel·lier, 1 - 7 Juny 1.971. Vol. I, P.: 132 - 138.

15. "Llibre de l'any mil tres cents tretze". Arxiu Municipal Granadellenc

16. Coromines, Joan. "Lleures i Converses d'un filòleg". Edit. El Pi de les tres Branques, Barcelona, 1.971.

17. ROJO SIERRA, Miguel. Cuadernos de Psiquiatría. Nº 1 al 18. EUNIBAR. Editorial Universitaria de Barcelona. Barcelona, 1.983.

18. BUQUERAS BACH, Francisco Javier. Apuntes de Psicopatología y Psiquiatría Clínica Vol. 2). Biblioteca Médica. Escuela de Psiquiatría. Ayudantes Técnicos Sanitarios. (Germans Hospitalaris 'Sant Joan de Déu'. 1.975 / 1.986.

19. SOLÉ SAGARRA. Fisiopatología Psiquiátrica. Prólogo. Gonzalo R. LAFORA- Publicaciones Médicas. José Janés. Editor. Barcelona, 1.951.